

تورکيا سوسياლისمت فرقه سی نشریاتندن

عدد : ۲

سوسیاالیستک نه در؟

Belediye
KİTAPLARI
No. K13448

نسخه سی (۱۰) نشر و شدر

هر حق محفوظ ، مهر سز نسخه لری ساخته در .

استانبول

حزیران ۱۲۹۰-۱۳۳۶

شمس طبع ۰۴۰۰۰۰

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

TÜRKİYE SOSYALİST FIRKASI'NIN BİR RİSALESİ: SOSYALİSTLİK NEDİR?

Zafer TOPRAK

Osmanlı Sosyalist Fırkası Reisi Hüseyin Hilmi mütareke ertesi Türkiye Sosyalist Fırkasını kurmuştu (Şubat 1919). Fırka Aksaray, Beşiktaş, Kadıköy, Ayvansaray'da şubeler açmış, kısa bir süre için, demiryollarında çalışan personelin yardımıyla Eskişehir'de de örgütlenebilmişti. 1919 yılının ikinci yarısında Türkiye Sosyalist Fırkası, Sosyal Demokrat Fırka ve Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası bir araya gelerek «Amele Sosyalist Birliği»ni oluşturmuş, seçimlerde ortak aday göstermeyi kararlaştırmışlardı. Adaylar üzerinde uzlaşamaması üzerine, her parti kendi adaylarıyla 18 Aralık seçimlerine girmişti. Türkiye Sosyalist Fırkasından Refik Nevzat, Sadrettin Celâl (Antel), Sosyalist Demokrat Fırkadan Ali Rıza, Yorgi Habib, Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkasından Mehmet Vehbi (Sarıdal), Doktor Şefik Hüsnü (Değmer) aday gösterilmişti (1). Ancak bu adayların hiç biri başarılı olamamış, Mesaî Fırkasının desteklediği Zeytinburnu Fabrikası ustabaşlarından Abdülmecit Numan seçimi kazanmıştı.

Türkiye Sosyalist Fırkası özellikle Dersaadet Tramvay Kumpanyası işçileri arasında faaliyet göstermiş, Debbağhane, Tersane ve Tramvay işçileri grevlerine önyak olmuştu (2). 1921 1 Mayıs gösterileri Türkiye Sosyalist Fırkasının da çabalarıyla, İstanbul'da, özellikle Şirket-i Hayriye, Seyrüsefain, Haliç İdaresi ve Tramvay kumpanyaları işçilerinin işi bırakmalarıyla geniş boyutlara ulaşmış, giderek şehirdeki işgal kuvvetlerine karşı bir gösteri niteliğini kazanmıştı.

(1) «İstanbul'dan Amele Mebusu», Sanayi, Sayı 50, 31 Kânûn-u evvel 1335/1919, s. 90 - 91.

(2) Türkiye Sosyalist Fırkası faaliyetleri için bak: Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar (1908 - 1925), Ankara, 1967, s. 48 - 57. Partinin programı için bak: Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasî Partiler (1859 - 1952), İstanbul, 1952, s. 463 - 467.

Türkiye Sosyalist Fırkası II. Enternasyonal'le de ilişki kurmuş, 1919'da Bern'de toplanan «Beynelmilel Amele ve Sosyalist Konferansı»na Dr. Refik Nevzat ve Hasan Sadi'yi göndermişti.

1921 yılı sonlarına doğru parti dağılmaya başlamıştı. Hüseyin Hilmi'nin partiyi tek başına yönetmeye kalkışması aydınları partiden ayrılmaya sevk etmişti. Bu arada yeni kuruluşlar ortaya çıkmış, bir kısım taramvay işçisi Müstakil Sosyalist Fırka'yı kurmuş, diğer bir kısmı İşçileri Siyanet Cemiyeti'ne girmişti. Parti Hüseyin Hilmi'nin öldürülüşüyle de büsbütün siyasal yaşamdan silinmişti.

Türkiye Sosyalist Fırkası 28 Nisan 1919'da parti yayın organı olarak İdrak gazetesini çıkarmaya başlamıştı. Gazetenin ilk nüshasında yayınlanan beyannameden de çıkarılabileceği gibi sosyalizmle islâmiyet bağdaştırılmaya çalışılmış, «din-i mübîn-i İslâm da, sosyalizm esâsâtını sarâhaten tesbit etmiş, Türk an'anâtı da birçok sosyalist fikirleri muhtevî bulunmuştur» denilmişti. Yine aynı sayıda İslâm sosyalizmi doğrultusunda şu fikirler ileri sürülmüştü:

«Memleketimiz ezeli bir sosyalist memleketidir. Şer'i mübîn-i Ahmedî ise esasen ahkâm-ı münifesiyle bir sosyalist düstürüdür. Ve bu düstûra tamamen riayet olundukça, ahkâm-ı şer'iyye beynelhak muta' kaldıkça bu millet refah içinde yaşamıştır.» (3)

33 sayı çıkan İdrak gazetesi yanısıra, Türkiye Sosyalist Fırkası risaleler yayımlamayı düşünmüştü. Bunların ilki «En Büyük Kuvvet» adını taşımaktaydı (4). 16 sayfalık bu kitapçığın girişinde bu tür bir yayının faaliyetine neden gerek duyulduğu şöyle açıklanıyordu: (5)

«Eczanelerde satılan ilâçlar hastalıklara deva olduğu gibi, kütüphanelerde satılan kitaplar da insanların cehaletine bir deva olmak gerekir. Oysa, paraca fakir olan işçi, cehaletin de son tabakasında bulunduğu halde, bütün Babıâli kitapçılarını dolaşsa, derdine deva olabilecek bir tek kitap bulamaz. Hocaların okudukları ilim kitaplarından başka, asıl

(3) İdrak Gazetesi, 28 Nisan 1335/1919.

(4) En Büyük Kuvvet, İstanbul, Şems Matbaası, 1336 (1920).

(5) Kitapçıkla ilgili ayrıntılı bilgi için bak: A. Cerrahoğlu, «Türkiye Sosyalist Fırkasının İlk Broşürü», Türkiye'de Sosyalizm Tarihine Katkı, İstanbul, 1975, s. 440 - 445.

halkın elinde dolaşan kitaplar, umumiyetle, bayağı, pis, sevda yahut cinayet ve zabıta romanlarıdır. İşçi bu fena kitapları okumaktan sakınmalıdır. Çünkü bu kitaplar adamı eğlendirmek bahanesiyle, iyice zehirler ve aptallaştırır. İşçi öyle bir şey okumalı ki, kendisine her gün yeni fikir versin, aklını açsın ona ilerlemek ve kuvvetlendirmek yolunu göstersin.

İşte, Türkiye Sosyalist Fırkası, işçinin bu ihtiyacını sağlamak için, doğrudan doğruya hayat meselelerinden bahseden, gayet sade yazılmış, küçük, ucuz broşürler yayınlamaya karar verdi. Eminiz ki, bütün arkadaşlar bu teşebbüsü takdir edecekler ve çıkacak broşürleri seve seve okuyacaklardır.»

Yayınlanan iki numaralı risale «Sosyalistlik Nedir?» başlığını taşıyordu. İstanbul Belediye Kütüphanesi Eski Türkçe Eserler Katolüğünde K 3448 numarayla kayıtlı olan ve bugüne dek literatürde sözü edilmeyen 32 sayfalık bu kitapçık Türkiye Sosyalist Fırkasının sosyalizm anlayışına açıklık kazandırıyor ve Türkiye'de ilk olarak **emek-değer ve artık-değer kuramlarını** somut örneklerle açıklamaya çalışıyordu. Risaleyi tam metin olarak sunuyoruz.

TÜRKİYE SOSYALİST FIRKASI NEŞRİYATINDAN

Adet : 2

SOSYALİSTLİK NEDİR?

Nüshası 10 kuruştur.

Her hakkı mahfuz, mühürsüz nüshaları sahtedir.

İSTANBUL 1290 - 1336 Haziran

Şemş Matbaası

MUKADDİME

İnsanlar, biraz daha yaşamak, biraz daha mesut olmak isterler ve bu uğurda, kavgadan, çarpışmadan çekinmezler. Fakat iyi insanlar yanında fenaları da vardır. Bunlar da, başkasının ekmeğine, saadetine göz dikerler, herkesi kendi emirleri altında bulundurmak, esir gibi çalıştırmak isterler. Tabii mazlum kimseler, bu şerirlerin zulmüne muvakkat bir zaman için katlanırlar, nihayet mallarını ve canlarını kurtarmaya çalışırlar. İşte Hazret-i Âdem'den beri, insanlar arasında zuhur eden kavgaların, muharebelerin esas sebebi budur.

Bütün tarih, zâlimler ile mazlumların, hâkimler ile mahkûmların, zenginler ile fakirlerin, yani açlar ile tokların mücadeleleri ile doludur. Bundan anlaşılıyor ki, sefalet, açlık yeni bir şey değildir. Eski zamanlarda da açlıktan zulümden ölenler vardı. Fakat insanların sefaleti hiç bir zaman bugünkü kadar elim ve feci değildi. Eskiden çalışan kimseler ister esir, ister köle, ister hizmetçi olsun hem kendilerini, hem de ailelerini geçindirebiliyorlardı. Fakat bugün öyle mi? Bugün her çalışan, ailesinden vazgeçtik, hiç olmazsa kendi karnını doyurabiliyor mu? Ne gezer!

Bugün tarihlerin daha kaydetmediği feci bir devirde yaşıyoruz. Öyle bir devir ki, yalnız paranın hüküm sürdüğü, her şeyin paraya, hem de pek çok paraya, mütmiş sermayelere mütevakkıf olduğu bir devr-i menhus.

Bu zamanda say nedir? Bir hiç, ehemmiyeti olmayan kıymetsiz bir şey.

Amele? Pazusu, kuvveti, işi satın alınmış bir esir.. Bütün gün, bazen on, bazen on beş saat çalışmaya mahkûm bir zavallı değil midir?

Buna rağmen, acaba âtisi emin mi? Acaba yarın da aynı meşakkatle hatta daha ziyade bir fedakârlıkla ekmeğini tedarik edebilecek mi? Kim bilir?

Yalnız şunu biliyoruz ki, patronlar arzu ettikleri zaman herhangi bir ameleyi kuşağından tutup sokağa fırlatıyorlar.

Eski zamanlarda, hatta çok ilerisine gitmeyelim, bundan elli, hatta otuz sene evvel bir sanat sahibi yalnız başına minimini dükkânıyla bir aileyi ferah ferah geçindirebiliyordu. Ve böyle orta halli kimseler nâdir değil, kesir idi.

Fakat bugün, bu zavallılar da büyük büyük fabrikaların karşısında muvaffak olamayarak dükkânlarını kapayıp fabrikalara iltica ederek amele olmuyorlar mı?

Son zamanlarda her memlekette halkın yüzde doksanı böyle sefil kalmış, amele olmuştur. Bunlara Avrupalılar **proleter** diyorlar? Ne demektir bilir miyiz? **Eylâtlarından başka sermayesi olmayan sefiller** demektir. Hakikaten amelelerin bugünkü sefaletini tasvir için bundan iyi bir kelime bulmak müşküldür. Amelenin hayatını isterseniz başka bir cümle ile daha söyleyelim. **Ötecektir çok çalışmak, ölmeyecek derecede az yemek.**

Halbuki dünyada mevcut bütün servetleri vücuda getiren şey para değil sâydir. Patronlar, zenginler değil, çalışanlardır. İşte bu hakikati sosyalistlik meydana çıkardı ve bütün amelelere kendi haklarını öğretmeye kalktı. Artık bu devrin yalanlarını birer birer teşhir ederek, bütün insanların saadetini temin edecek âdil ve yeni bir devir ikâme etmek zamanı geldi. Ey çalışanlar! Kendi hakkınızı istirdat için, evlâtlarınıza, hafitlerinize, beşeriyete mesud bir devir bahş etmek için artık el ele vererek yürüyünüz.

Bu minimini kitabı beş kısma ayırdık:

1-nci kısımda biraz tarihten bahsedeceğiz. Eski zamanlarda nasıl çalışıldığını, nasıl geçinildiğini ve bu devrin nasıl bittiğini göstereceğiz.

2-nci kısımda, bugünkü (sermayedarlık) devrini izah edeceğiz.

3-ncü kısımda, bu devirde amele hayatını, amelelerin sefaletini bildireceğiz.

4-ncü kısımda, amelelerin uyandılarından bahsettikten sonra.

5-nci kısımda (müstakbel devir)in nasıl olması lâzım geldiğini ve nasıl olacağını anlatacağız.

— 1 —

1. «ESKİ DEVİR» VE BİRAZ TARİH

Bidayette insan, bir hayvan gibi, ot, ağaç yaprakları ilah. gibi mahsulât-ı tabiiye ile geçinirdi. Bilâhare âlât ve edevât icadederek balıkçılık, avcılık etmeye, daha sonra çobanlık, çiftçilik ile yaşamaya başladı ve nihayet sanatkâr oldu. Bunlar hep yavaş yavaş oldu. Yani insan tekamül etti. El'an da etmek üzere müemadiyen akan bir nehir suları gibi terakki ederek akıp gidiyor.

Mühim olan bir nokta daha var. İnsan hiç bir zaman yalnız yaşamamıştır. Her dâim ya bir kabile veya bir aşiret içinde, yahud da köy veya şehir dahilinde yani insanlar arasında yaşamıştır.

Çobanlık devrinde, hayvanları otlatacak toprak bir şahsın malı olmayıp kabile veya aşiretin, yani umûmun malı idi. Bugünkü gibi eşhâsın malı yoktu. Sonra insanlar için çiftçilik hayatı başlar. Toprak ekilip biçilir, mahsulât ile geçinilir. Bu devirde toprak umûmun malı olamaz; zira herkes kendi ektiğini kendi biçmek ister. Bir köylü ufacak tarlasını ailesiyle eker biçer ve mahsulâtını başkasına vermek istemez. Eğer toprak kendisinin olmaz ise, çiftçi çok çalışmaz. Onun için ziraatte, yani çiftçilikte, toprak çiftçinin mülkü olmak lâzımdır. Yani bu hayatta (mülkiyet-i ferdiyye) lâzımdır.

Bu hali bütün kavimlerde görüyoruz. Çobanlık eden bir kavim veya kabilede «iştirak» var iken, yani toprak herkesin malı iken, o kabile veya kavim çobanlıktan vazgeçip çiftçi olmaya başlayınca toprakta artık «iştirak» kalmıyor. «Mülk-ü şahsî» devri başlıyor.

İnsanlar bilâhare sanat veya esnaflığa başlarlar. Bu zamanda da mülk, şahsî olmak lâzımdır. Bir esnaf veya sanat sahibi kendi mahareti ile, kendi çalışmasıyla, hem kendini, hem de ailesini geçindirebilir. Bir esnaf ne kadar çok çalışırsa o kadar terfi edebilir ve o kadar zengin olur.

Bu devirde bir çiftçi veya bir sanatkâr kendi pazu ve kuvvetiyle hem kendisini, hem de ailesini geçindirebilir. Refah ve saadet ile yaşayabilirdi.

Tabii bu zamanlarda da açlar, sefiller vardı. Fakat bu pek nâdir idi. Bugünkü gibi umumî bir şey değildi.

İnsanların bu az çok musavat devri evvelâ Avrupa'nın garp taraflarında, bilhasna İngiltere, Fransa ve Hollanda'da bozulmaya başladı. Ve sonra yavaş yavaş Şark'a

doğru ilerledi. Bu felâket bizim memleketimize de on beş yirmi sene evvel sokuldu. Bu son zamanlarda ise dehşet ve vahşetle hüküm sürmeye başlıyor.

Şimdi bu devrin ne gibi esbâb ile değiştiğini anlatalım:

Bundan üç, dört yüz sene evvel Garbî Avrupa, yani İngiltere, Fransa, Hollanda'nın vaziyetini görelim:

1 — Eskiden «Ehl-i salib» namı altında papaların teşvikiyle Avrupa'nın Hıristiyanları, Kudüs'ü Müslümanlardan almak için İslâm diyarı üzerine yürüyerek beyhude yere milyonlarca insan kanına girmişlerdi. Garb'ın Şark ile bu teması, Garplılara pek çok yeni şeyler öğretti. Ve az zaman içinde Avrupa Şark memleketlerinde çıkan mamulat ve mahsulatı arzu etmeye başladı. Birçok Venedik, Fransız, İngiliz tüccarları Türkiye'ye gelip Hindistan'ın Arab'ın, Bağdad'ın, Suriye'nin, Mısır'ın emvâl ve eşyasını satın alırlar ve memleketlerine götüüp satarlardı. Artık Akdeniz'i bütün gemiciler mekik gibi dokuyorlardı. Fakat bu zamanlarda fikirler dahi ilerledi. Dünyanın yuvarlak olduğu nazariyesi ortaya çıktı. Pek çok kişiler dediler ki: «Eğer dünya yuvarlak ise Hindistan'a Şark'tan, yani Türkiye'den, İran'dan gideceğimize Garb'tan gemilerle gidebiliriz.» Bu kanaat büyümeye başladı. (Pusula) denilen ve gemicilerce istimal edilen alet de icad edilmişti. Birçok cesur gemiciler, pusula sayesinde engin denizlere açılarak Hindistan'ı aramaya koyuldular. Bu suretle yeni yeni memleketler, Afrika, Amerika, Hindistan keşfedildi. Hindistan'ın zenginliği zaten dillerde destan idi. Amerika, Afrika dahi bazı cihetlerce Hindistan'dan aşağı kalıyordu. Bu suretle bu yeni memleketlerin servetleri sel gibi Avrupa'ya akmaya başladı.

2 — Bu devirde bu memleketlerin her tarafında derebeyleri vardı. Krallar, dinlemezler, ahaliyi soyarlar, bir nevi padişahlık ederlerdi. Krallar da tabii bu isyan eden beyleri tedibe kalkarlardı.

O esnada pusula gibi, barut ve top da icad edildi. Krallar derebeylerden daha zengin oldukları için muntazam kıt'alar teşkil ederek top istimaliyle derebeyleri tenkil ve tedip ettiler. İşte bir taraftan yeni yeni kıtalar keşfedilerek bu memleketlere servet ve sâman yağarken, diğer taraftan da derebeylik devri nihayet bularak muntazam ve metin hükümetler teessüse başladı. Bu yeni memleketlerin servetini nakletmek için büyük ve çok gemiye ihtiyaç var idi. Bu da herkesin kârı değildi, çok paraya müftedir. Şu ihtiyaç sebebiyle bir zengin sınıf türedi. Bu zenginler hükümetin himayesine muhtaçtılar. Krallar da bu zenginlerin parasına muhtaçtılar. O tarihten itibaren zenginler ile krallar elele verdiler. Ve bâdema hükümetler, bütün halkın ihtiyacatını düşünmek için değil, fakat yalnız zengin sınıfı himaye etmek için çalışmaya başladılar. Ve el'an da öyledir.

Sermayedarlar krallara ikraz ettikleri paraya mukabil, onları denizlerde asayişin temin için sefâin-i harbiye inşasına vesait-i nakliyeyi tevsi'e, yeni dünyada yeni yeni memleketler zabt ve istilâsına teşvik ve sevk ederlerdi. Görülüyor ki, bugünkü sermayedar devletler, muazzam servetlerinin kısm-ı âzamını, az medenî memleketleri soymakta, korsanlıkta, esir ticaretiyle, muharebat-ı ticariye ile temin etmişlerdir.

İşte ihtiraat ve keşfiyat diye tarihlerde tantana ile ilân edilen şeylerin ilk neticesi: Yeni yeni memleketlerin servet ve sâmanının Avrupa'ya nakledilmesi, hükümet-i müstebidenin tesisi ve bu hükümetin, bütün halkın menâfiini düşünmek yerde yeni teessüs eden sermayedarların menâfiini düşünmesi, yani hükümetlerin burjuva hükümeti olmasıdır. İkinci neticesine gelince: Yeni yeni kıtalar keşfedilmekle Avrupa hükümetlerinin sanayi'ine yeni yeni müşteriler peyda oldu. Yani yeni dünyanın zahiresini, serverini alıp ve yerine mamulât vermek lâzım geldi. Aradaki mesafe uzun olduğu için sevkiyatı külliyyetli miktarda yapmak yani büyük büyük destegâhlar yapmak külliyyetli miktarda imalât vücuda getirmek, çok miktarda sefâin inşa etmek lâzım geliyordu.

Herhangi bir servet vücuda getirmek için 1 — madde-i iptidaiyye, 2 — âlât ve edevât, 3 — sây lâzımdır. Yeni zenginler, hem madde-i iptidaiyyeyi, hem de âlât ve edevâtı tedarik edebilirlerdi. Fakat müşkül olan nokta (sây) yani (amele) bulmakta idi. Zira o âna kadar bugün amele dediğimiz zavallılar yoktu. Herkes müstakilen çalışır, ne vücuda getirirse onunla geçinirdi. Fakat gidip de sây'inin kuvvetini kiraya vermezdi. Onun için sermayedarlar müşkül bir vaziyette kaldılar. Fakat bir vakta imdatlarına yetişti: köylerden şehirlere doğru bir muhaceret başladı: Yersiz yurtsuz kalan birçoğu zavallı köylüler şehirlere ilticaya mecbur oldular, ellerinde ne âlât vardı ne de toprak. Binaenaleyh zenginlerin, sermayedarların kendilerine teklif ettiği şartı kabul ettiler, onların hizmetlerine girerek amele oldular.

Bu muhaceretin sebepleri şu idi: Evvelâ yeni dünyadan en çok gelen şey zahire idi. Yeni dünyaya en ziyade gönderilmesi lâzım gelen şey de kumaş idi. Bu da mâlum ya en ziyade yünden imal olunur. Sâniyen o zamana kadar köylüler, çiftçiler müsavat yaşadıklarından ve ellerinde biriken fazla miktar zahireyi sattıklarından biraz para, servet sahibi idiler. Derebeyler hem bu biçarelerin ellerindeki parayı gasbetmek, hem de tarlaları mera haline koyup hayvan yetiştirip yünü pahalıya satmak için, yani bir taşla iki kuş vurmak için, maiyyetinde, esaretinde bulunan birçok zavallıları, yukarıda söylediğimiz gibi, mülklerinden cebren uzaklaştırıp, arazilerini zabt etmişlerdi.

İşte sermayedarlık dediğimiz bu yeni devir, şu suretle, yani kendi sâyleriyle, kendi âlât ve edevâtıyla, kendi mükleriyle geçinen insanlardan vesait-i imal ve taay-yüşlerini almakla başladı. Ve bütün şiddetiyle devam etti. Bu fevkalâde mühim bir inkılâptır. Ve tarihin en hunhar, en zalim bir inkılâbıdır.

— 2 —

2. SERMAYERDARLIK DEVRİ

Bu mebhasta «sermayedarlık» denilen bu yeni devrin esaslarını göstereceğiz. Ve neticede herkes anlayacak ki, bugün milyonlarca servete malik olup büyük büyük fabrikalar, bankalar, şirketler, şimendiferler vücuda getiren kimseler amelenin hakkını çalmaktan başka bir şey yapmıyorlar. Halbuki bu servetler doğrudan doğruya amelenin sây'inden doğmuştur.

Geçen mebhasta söylediğimiz vechile yeni dünyanın keşfiyle ticaret büyümüş ve büyük büyük tüccarlar türemeye başlamıştı. Fakat eldeki vesaitle, yani destegâhlarla bu yeni memleketlerin ihtiyacı tatmin edilemiyordu. Nihayet «buhar» keşfedildi. Ve buhar kuvvetiyle işleyen makineler inşası mümkün bir hale geldi. Şu suretle yani makinecilikle başlayan bu devir büsbütün tevessü etti.

Eskiden insanlar yaşayışlarına göre muhtelif derecelere ayrılmıştı. Faraza kuru-u vüstâ denilen devirlerde evvelâ senyörler veyahut şövalyeler, yani derebeyler, sonra bunların maiyesi, daha sonra kendi kendine yaşayabilen kimseler (ki bunlara o devirde efendi veyahut ağa derlerdi) nihayet memluklar gelirdi. Bu sınıfların her biri de birkaç dereceye ayrılmıştı. Yani evvelâ büyük bir derebeyi vardı, bunun da himayesinde birkaç derebeyi bulunurdu. Halbuki bu yeni devirde bu sınıflar kalktı. Kala kala bir taraftan büyük sermayedarlar diğer taraftan ameleler ve bunların arasında da vaktiyle ufak bir servet sahibi olup elindeki sanatı ile geçinen küçük tâcirler, küçük faizciler, köylüler ve saire bir sınıf kaldı. Fakat bu sınıf makineciliğin dehşetli terakkisi karşısında iş göremeyerek iflas etmeye ve nihayet amele olmaya mahkûm idiler. Netice öyle oldu, yahut olmak üzeredir.

Herhangi bir eşyayı vücuda getirmek için, evvelce de söyledik üç şey lâzımdır.

1. Madde-i iptidâiyye
2. âlât ve edevât, yani fabrika ve makineler
3. sâ-y yani iş

Bir sermayedar, veyahut misalimize muvafık gelmek için bir fabrikacı diyelim, elde etmek istediği büyük bir kârı bu üç esastan acaba hangisi ile temin edebilir? Bunu araştıralım:

1. Madde-i iptidâiyye: Bir fabrikatör, meselâ bir kumaş fabrikasının sahibi, fabrikası için lüzumu olan yünü ekseriya piyasadan tedarik eder. Bazen yünü, diğer tüccarlardan daha ucuza maleder. Ve neticede onlardan daha ziyade kazanır fakat bu farkın bırakacağı kâr, fabrikatöre gelmez, ve onun asıl kazancı bu farktan mütevellit kâr değildir.

Bazen fabrikatör lüzumu olan yünü vâsi malikanelerinde yetiştirdiği hayvanattan alır. Fakat bu ona yine çok kâr temin etmez. Zira fabrikacılık etmese de, bu yünü piyasada satsa o kârı yine temin edebilir. Binaenaleyh bu suretle hasıl olacak kâr dahi onun esas geliri değildir. Netice şudur ki, bir fabrikatör, mevâdd-ı iptidâiyyeden çok bir kâr temin etmez ve bu, onun asıl kârı değildir.

2. Gelelim âlât ve edevât esasına: Acaba, patronun kârı makinelerin iyi ve yeni keşfedilmiş olmasında mıdır? Farz edelim ki Ahmet efendinin kumaş fabrikasındaki makineler oldukça eskidir ve saatte 10 metre kumaş yapar; halbuki Yorgi efendinin fabrikasında makineler son sistemdir ve saatte 20 metre kumaş imal eder. Bu takdirde Yorgi efendi Ahmet efendiden çok fazla kazanacaktır, bu tabiidir. Fakat şu hal de muvakkattır. Zira, Ahmet efendi, Yorgi efendi ile rekabet edemeyeceğini anlayınca ya fabrikasını kapatacak, veyahut son bir sermaye vaz' ederek o da son sistem makineleri tedarik edecektir. Ve bu takdirde iki fabrikatörün de kârı aynı miktarda olacaktır, değil mi?

Görülüyor ki, makinelerin yeni olması **bidayette** sahibine değerinden fazla bir kâr bırakır; fakat her fabrikatör, rakibine yetişmek için aynı makineleri veyahut daha yenileri tedarik etmek mecburiyetinde kalacağı ve neticede muvaffak olacağı için, makinelerin yeni olmasından dolayı hasıl olan kâr da muvakkattır, daimi değildir. Binaenaleyh katıyetle diyebiliriz ki bu ikinci esas da fabrikatörün asıl kârını temin etmez.

Üçüncü noktaya geçmeden evvel, makinelerde her gün husule gelen terakki ve teceddüdün tesirlerini muhtasarın izah edelim: Eskiden bir iş husule getirmek için lâzım gelen bu üç maddenin en ehemmiyetsiz kısmı bu ikinci nokta idi. Zira: destegâhlar hep aynı destegâh idi, binaenaleyh bir sanatkâr, bir destegâh tedarik edince, onu eskiiyinceye, kırılıncaya kadar kullanabilirdi. Onun için, en mühim nokta kendi ve çıkarlarının karnını doyurmak idi. Halbuki bugün, makineler her gün değişmek, her gün daha yenileriyle tebdil edilmek tehlikesi karşısındadır. Binaenaleyh herhangi bir işte en mühim cihet makine tedarikindedir. Tabii o iş için lâzım gelen sermayenin yüzde 80'i âlât ve edevât tedarikine, yüzde 10'u madde-i iptidâiyye ve yüzde 10'u da amele tedarikine sarf olunmaktadır: İşte bu nokta bugün sermayedarları dehşetle tehdit etmekte ve birçoklarını iflâsa mahkûm etmektedir. Binaenaleyh, âlât ve edevât yani makine ve binanın fabrikatöre mühim ve daimi bir kâr bıraktığını zannetmek mühim bir hata olur.

Gelelim üçüncü esasa, yani ameleye:

Fabrikatör, fabrikasında meselâ 100 amele istihdam eder. Bir amele meselâ saatte vasafî olarak 15 metre kumaş imal eder. Patron ameleye yövmiye bir lira vererek onu günde lâkal 10 saat çalıştırır. 100 amele bir saatte 1500 metre ve 10 saatte 15.000 metre kumaş imal eder. Patron bu kumaşın metresini 1 liradan satmış olsa 15.000 lira eder. Şimdi bu eşyayı istihsal için ne kadar masraf ettiğini düşünelim:

15.000 metre kumaş için 4500 lira mevâdd-ı iptidâiyye yani, yün, kömür vesaire sarf ettiğini farz edelim. 4500 lira da fabrika inşası için vaz' ettiği meblağı itfa için bir tarafa ayırdığını tasavvur edelim. 100 amelenin beherine yövmiye 1 lira, hatta bir buçuk, hatta hatta 2 lira vermiş olsa ki 200 lira eder, masrafı 9200 lira etmiş olur. Ve kendi kesesine yövmî 5800 lira ayırmış olur. Bu bir misaldir, erkâm-ı kat'i değildir, fakat bir hakikattir, patronun bu nisbette bir kâr temin ettiği muhakkaktır.

Şimdi, ey kâriler, ey zavallı çalışanlar, sizlere sorarım, bu müthiş kâr nedir? Neden fabrikatörün olsun? Bunu söyleyiniz.

İhtimal dersiniz ki, bu onun sermayesinin hakkıdır. Fakat sizlere yukarıda dedi ki, ilk sermayedarlar o serveti zaten ameleli soyarak, onları çırpıplak bırakarak elde etmişlerdir. Bugünkü sermayedarlar da onların ahfâdı değil midir? Hiç bir hakları olmadığı halde, mahzâ onların sulblerinden dünyaya geldikleri için o servete konmuşlar ve pederlerinin mesleklerine, yani ameleliyi şu söylediğimiz surette soymak mesleğine koyulmuşlardır. Halbuki bu zikrettiğimiz kâr, doğrudan doğruya amelenin çalışmasından vücuda gelmiştir ve amele patron denilen o hâinin elinden kurtulsa, kendi ecdadından çalınmış ve sermaye denilen o vasıtayı istirdad etse şüphesiz o kâr kendine ait kalır değil mi?

İşte ey çalışanlar! Bugün dehşetle, felâketle hüküm sürmeye başlayan bu devrin esası budur. Patron, bütün servetini amelenin o günkü sâ-y'inin kuvvetini kira-

lamakla elde eder. Yani, amelenin hakkını benimser. Halbuki yukarda patronun kassasına girdiğini söylediğimiz o 5800 lira doğrudan doğruya amelenin hakkıdır. Patronun hakkı olsa olsa, 100 ameleden beherinin hisserine isabet eden miktar kadardır. Bunu kat'iyyen biliniz. Yakında neşredebileceğimiz «Sermaye Saltanatı» ünvanlı kitapta bu hususları daha etraflı ve daha fennî bir surette izah edeceğiz ve o zaman patronların irtikâb ettikleri haksızlığı daha sarîh bir surette göstereceğiz.

* * *

Görüyoruz ki, patronun yegâne kârı, amelenin hakkından gasbedilen miktardır. Binaenaleyh Avrupa'nın patronları aşağıda göreceğimiz vechile, uyanan ve hakkını isteyen amelelerin bu haklı davalarından kurtulmak ve bu menhus işlerine daha vüs'atle devam etmek için başka bir çare bulmuşlardır: Şark memleketlerini soyamak.

Evet, şark memleketlerine çünkü buralarda amele daha kanaatkâr, temin-i maişet daha kolay, amele ücreti daha az, mevâdd-ı iptidâiyye çok. Binaenaleyh buraları sermayedarların çoktan arayıp da bulamadıkları yerlerdir. Bu devrin sihirbaz bir müessiri daha vardır: Her gittiği yere medeniyet denilen iğrençlikleri götürürler. Ve insanlarda birçok yeni ihtiyaçlar uyandırır, tabii bu ihtiyaçları gidermek için vesaiti de onlara temin eder, onları zâhiren zengin eder, fakat hakikatte onları esir eder, kendi hesabına çalıştırır ve onlara muvakkaten bahşettiği ufak tefek servetçikleri dahi bilâhare tekrar toplar.

İşte memleketimiz, Türkiye, bundan yirmi otuz sene evvelsine gelinceye kadar, kendi yağıyla kendi kavru!ur, az çok müsavat bir memleket iken (Türkiye'nin bugüne kadar olan en büyük felâket ve sefaletleri asırlardan beri tevâlî eden muharebelerden mütevellittir. Bu hususu bırakalım) şimdi, sermayedarlık devrinin memleketimize duhulüyle hakikî sefaletle maruz kalmıştır. Avrupa'da hüküm süren açlık ve sefalet memleketimizde de hüküm sürmeye başlamıştır.

Görüyorsunuz ki, millî sanatlarımız artık iş görmüyor. Eskiden Türkiye'nin en müsavat geçinen insanları, sarraçları, kunduracıları, dokumacıları, bugün hepsi birer birer iflas ediyorlar.

— 3 —

AMELE HAYATI

Eski zamanlarda, krallar, beyler ahaliye çok zulmederlerdi. Buna şüphe yok. Meselâ Mısır'ın firavunları yüzbinlerce halkı evlerinden, barklarından uzaklaştırarak Mısır çöllerinde, o dehşetli ehlamları vücuda getirmek için cebren, kahren çalıştırırlardı. Ve bu esnada bu zavallıların birçokları telef olurdu. Fakat bugünkü devrin zâlimleri, yani sermayedarları, Mısır firavunlarından, kadim Roma (Neron)larından daha ziyade cevr-ü cefâ ediyorlar.

Bugün umum insanların yüzde doksanı ameledir, esirdir, sefildir, perişandır.

Sermayedarlık devri insanlarda ne aile, ne ahlâk, ne itikat, ne muhit, ne de saadet bırakmıştır.

Bugün bir amele bütün gün çalışmakla hadd-ı asgarî dört kişiden ibaret olan ailesi halkını kat'iyyen geçindiremez. Bir taraftan zevcesi, diğer taraftan çocukları, fabrikalara giderek çalışmak mecburiyetinde kalırlar.

1 — Bir aile şimdiye kadar reisinin, erkeğinin idaresiyle parasıyla geçinirdi. Halbuki şimdi, herbiri ayrı bir fabrikaya girerek, herbiri kendi başının çaresini aramakla meşguldür. Ancak bir kız, bir çocuk, valde ve pederinin muavenetinden mahrumdur. Şevkatinden, terbiyesinden, ihtimâmından keza. Binaenaleyh kendini müstakil addeder ve aile reisine karşı hiç bir itaat, hatta merbutiyet hissetmez. Zevce de aynı vaziyettedir, zevcinin himâyesinden çıkmıştır. Tıpkı düşman önünde muzmahil ve perişan olmuş bir ordu efrâdı gibi, herkes kendi derdinde, herkes kendi maişetini, hayatını temin etmekle meşgul. Artık eski aile teşkilâtı bozulmuş, eski aile ocağı sönmüştür.

Hissî olan bütün aile münasebâtı artık maddî bir hale gelmiştir. On dört yaşındaki bir çocuk, on yaşındaki bir kız, akşama eve ekmek, yiyecek getirmezse, eve gitmez. Avrupa'nın bu felâketi yavaş yavaş bizde de başlıyor. Tabii hissediyorsunuz.

2 — Artık insanlara hâkim olan yalnız paradır. Aç ve sefil kalmış bir insanın gözünde artık ahlâk, din kalmaz. O yalnız karnını doyurmasını, üstüne eski püskü bir şey giymesini ister. Ne namus, ne edep, ne terbiye bilir.

3 — İnsanları idare edecek böyle mânevî kuvvetler çürüyünce, bir taraftan da ihtiyaç başgösterince, insan hem yalan söyler, hem dolandırır, hem çalar, hem de nihayet cinayet işler. Bugün serhoşluğun, hırsızlığın, caniliğin, katilliğin bu derece tekessür etmesine sebep başka bir şey değildir. Bugünkü devr-i iktisadî ve içtimâî neticesinde husule gelen ihtiyaçtır.

4 — Bugün Londra, Paris, Almanya, İngiltere, Belçika, İtalya, Avusturya'nın birçok sanayi şehirlerinde ameleler yukarıda söylediğimiz vechile sefildir, perişandır. Bu yerlerde ameleleri en çok tehdit eden diğer bir mesele daha var: Mesken büranı ve (...). İzdiham-ı iskân bizde de son zamanlarda başgösterdiği gibi o derece ki bir odada yedi sekiz kişi yatmaya mecbur olurlar. Bunun neticesini söylemeye bilmeziz hacet var mı? Hastalık, verem...

5 — İyi yemeyen, istirahat edemeyen, sıhate müzir yerlerde yatan kimselerin dimağları da hiç şüphesiz çürür. Ahmak budala olur ve nihayet tecennüm eder.

6 — Bu devrin en fena bir neticesi de fuhuştur. Erkeğin muavenetinden mahrum kalıp da kendi sây'inin semeresiyle geçinemeyen pek çok namuslu kadınlar neticede fuhuşa sülûk ederler. Memleketimizde de başlayan bu felâket ne derece elimdir, herkes takdir eder.

Sermayedarlık devrinin amele ve insanlar üzerinde vücuda getirdiği feci ve elim tesirâtı daha ziyade izah etmeye bilmeyiz hacet var mı? Bu kitabı okuyanlar zannederiz ki, insanların bugünkü sefaletine bizim kadar ve belki de bizden ziyade vâkıftırlar. Hülâsa: Bu devir, insanlardan saadet ve huzuru kaldırmış, sefalet ve felâket getirmiştir.

AMELENİN UYANMASI

Ameleler, «sermayedarlık» devrinin daha bidayetinde tehlikeyi hissetmişler ve o zamandan beri müdafaa ve mücadeleye girişmişlerdir. Bu mücadeleyi üç noktaya ayırmak mümkündür.

1 — Bidayette amelelerin hayatı münferittir. Yani şurada burada birkaç vakia ceryan eder. Sonra bir imalâthane dahilinde daha sonra da bir şehir dahilinde aynı sanatta çalışan bütün ameleler ittifak ederler.

Bunlar tecavüzlerini yalnız bu usul-u istihsale hasretmemişlerdir, kendilerine rekabet eden eşya-ı ecnebiyyeyi, makineleri tahrib, fabrikaları ihrâk etmişlerdir. Mamafih, amele sınıfı, aralarında mevcut olan rekabet dolayısıyla bu hareketlerinde gayr-ı muntazam ve dağınıktırlar.

2 — İkinci safhada amelelerin birleştikleri vâkidir. Fakat şu hareket, amelelerin ittihad-ı zâtillerinden ziyade, sermayedarların gayelerine bir an evvel vusûl için ameleleri tahrik etmelerinden ileri gelir. Ve ameleler şu hareketleriyle hakiki düşmanları ile değil, fakat düşmanlarının düşmanlarıyla harb ederler. Eski devrin bakiyeleriyle, ufak emlak sahipleriyle, fabrikatör olmayan zenginlerin servetlerini tahrip ve ifna için uğraşırlar.

3 — Üçüncü safhada, yani son zamanlarda ameleler fevkalâde tekessür etmiş, sefaletleri ise tevessü etmiştir. Binaenaleyh kesif kitleler halinde birleşirler ve kuvvetlerini takdir ederler. Makinecilikte husule gelen terakki, amelelerin maharetlerini izale edip bir alet mertebesine indirdiği için ameleler arasında hiç bir fark kalmaz ve aralarında tesanüt, ittifak kuvvet bulur.

Bugün ameleler her memlekette evvelâ sendikalar halinde, sonra da heyet-i mütehideler halinde birleşmişler ve nihayet vesait-i münakalede husule gelen terakki sebebiyle muhtelif memleketlerdeki amele teşkilâtlarıyla temasa gelerek beynelmilel bir teşkilât dahi vücuda getirmişlerdir.

Amele teşkilâtı her memlekette başka olmakla beraber, birçok hususatta, hatta ekser nukâta yekdiğerine benzer.

Meselâ Fransa'da bir şehirde, aynı sanat erbâbı bir sendika vücuda getirirler; ve o şehrin bütün sendikaları birleşerek bir «iş borsası» teşkil eder, sonra bütün Fransa'da her sanat sendikası da ittihat ederek bir heyet-i mütehide husule gelir. Nihayet bütün heyet-i mütehidelerin de ittifakıyla bir merkez-i mesaî vücud bulur.

Bizim memleketimizde, kavânin-i Osmaniye sendika teşkilâtını men' etmiştir. Mamafih şu hal amelelerin birleşmelerine mâni olamamaktadır.

Ameleler kuvvetlerinden emin, her gün fazlalaşan bir kuvvetle haklarını istirdat için yürüyorlar. Neticede muvaffak olacakları tabiidir. Yalnız birleşmek ve birliğe sadık kalmak lâzımdır.

Ameleler bugüne kadar metaliblerinden birçoklarını istihsale muvaffak olmuşlardır. Bugün dünyanın her tarafında günde sekiz ve haftada kırk sekiz saat mesaî kabul edilmiştir. Hafta tatili ve hastaların yövmiyesi tediyeye ediliyor. Patronların ameleleri keyfî bir surette kovamamaları için tedabir ittihaz edilmiştir. İlah... ve bu husu-

sat hükümetlerce dahi kabul edilerek tamamî-i tatbiki taht-ı karara alınmıştır. Hatta Versay Sulh konferansı dahi bu hususâtı ve bilhassa sekiz saat mesaîyi kabul etmiştir.

Maalesef Türkiye'de, hükümet ve bu mesâil ile iştigal eden Nafia nezareti henüz bütün memleketlerde en basit ve müteallin hukuktan mâdud olan amelelerin bu metâlibini takdir ve isâfetmiyor.

İSTİKBAL

Yukarıda, birinci bahiste demiştik ki, tarih bir tekâmüldür. Daima akan bir nehir gibi. Hayatta geriye dönmek yoktur. Filhakika insanlar evvelâ hayvanlar gibi, mahsulât-ı tabiiye ile geçinirlerken sonra, keşif ve icat ettikleri âlât ve edevât sayesinde balıkcılık, avcılık etmişler ve daha sonraları çiftçi ve sanatkâr olmuşlardır.

Kurûn-u vüstâ ortalarında vukua gelen ihtiraat ve keşfiyat neticesinde de, derebeylik zamanındaki insanların yaşayışları değişmiş ve bugünkü sermayedarlık devrinin ilk şekli vücuda gelmiştir.

Tabii sermayedarlık devri de tekâmül etti ve bugünkü hale geldi. Bunun elbet yarını da var. Bu devrin terakki ve tekâmül ede ede yıkılacağı muhakkaktır.

1 — Bazı sihirbazlar, isterseniz ruh celb edenler diyelim, vardır, bunlar celb ve davet ettikleri cinlerin, perilerin karşısında bazen ne yapacaklarını bilemezler, şaşırırlar. Nihayet deli olurlar. Sermayedarlar da tıpkı bunun gibi, bugün bu karışık, çetin teşkilât karşısında şaşalıyorlar.

Otuz kırk seneden beri, biliyoruz ki, ticarî, sınaî ilah. birtakım buhranlar çıkar ve birçok sermayedarları mahv ve perişan eder. Bu buhranlar, bu devrin teşekkülü neticesidir. Hem de bu devrin bir an evvel yıkılmasına sebep olurlar. Buhranlar, bugünkü devrin âdeta tâûnlarıdır. Cemiyet, buhran zamanında sanki hâl-i vahşete avdet eder ve sanayi, ticaret ölmüş mahvolmuş zannedilir. Bu buhranların sebebi pek âşikârdır: Bütün sermayedarlar bir yere gelip de istihsallerini müştereken tanzim etmezler, faraza bu memlekette 200 bin kişi vardır, bunlara şu kadar elbise, şu kadar kundura, şu kadar bilmem ne lâzımdır; binaenaleyh sen şu kadar kundura yap, ben şu kadar elbise yapayım demezler. Yalnız birbirlerine rekabeti düşünürler ve meselâ o memlekete 200 bin kat elbise lâzım iken 500 bin kat yaparlar. O memlekete lâzım olan diğer eşya imal edilmez. Hulâsa bu ve bunun gibi birçok esbâb tesiriyle buhranlar meydana çıkar ve mevcut mahsulâtın büyük bir kısmı mahvolur gider. Diğer taraftan birçok insanlar sefil ve perişan kalır. Halbuki o memleketin bütün ihtiyacı yegâne bir heyet veya teşkilât tarafından düşünülerek, bütün mesaî muntazam bir surette tanzim edilse ve sūs nevinden ve cemiyet için muzır olan eşyanın istihsalinde çalışan ameleler oradan alınıp o cemiyete lâzım olan eşyanın imali için çalışsalar insanlar hiç aç kalırlar mı?

2 — Bu devrin yıkılmasını icab ettiren şeylerden ikincisi ise, evvelce de söylediğimiz gibi, bir taraftan mevcut bütün servetlerin yavaş yavaş mahdut ellerde birik-

mesi, diğer taraftan da amelelerin fazlalaşması, sefaletlerinin artmasıdır. Artık amele açtır, sefildir, perişandır, yarın için emin değildir. Bundan başka, büyük sermayedarlardan ve amelelerden başka diğer sınıf insanlar da açtır, hatta amelelerden daha perişandır. Bu hal devam edemez. İslah da edilemez. Yamana yamana artık yamamacak yeri kalmaz bir hale geldiği anda, kendiliğinden yıkılır.

Patronlar, sermayedarlar, bunu anlamışlardır, amelenin bu kadar sefalete düşmesini ve bir gün kendilerinin mahvolmalarını istemezler. Onun için ameleleri kandırmak için bazı desiseler düşünmüşlerdir: Bu da zâhiren ameleleri o fabrikanın veya müessesenin kârına iştirak ettirmektir. Bunu izah etmeye hacet yok. Bu bir el ile verip öbür el ile almaktan başka bir şey değildir. Buna rağmen bazı aptal patronlar bunu bile amelelere revâ görmezler. Fakat biz sosyalistler bundan memnunuz. Amelenin böyle riyâlarla, yalanlarla avutulmasını hoş görmeyiz. İsteriz ki, bu devir bütün dehşetiyle hüküm sürsün ve nihayet ademe karışsın.

Asıl mühim meseleye şimdi geldik. Bu devirden sonra nasıl bir devrin açılması istiyoruz? Bugün insanlar filhakika bir şeye sahip olabiliyorlar, yani mülk, mülk-ü şahsî vardır. Fakat ismen var, cismen yok. Çünkü bir amele yemekten içmekten aciz, nerede kaldı ki, kazandığından bir şey arttırabilsin ve ileride zengin olabilsin. Böyle mülk-ü şahsînin olmasından ise olmaması elbet evlâdır.

Binaenaleyh bizim şimdilik istediğimiz belli başlı iki şeydir:

1 — Bugün insanlara lüzumu olan bütün eşyayı vücuda getirmek için kullanılan ve sermaye denilen, vasıtanın, şahısların ellerinden alınıp devlete verilmesidir. Yani bütün şirketler, fabrikalar, şimendiferler, madenler, vapurlar, hulâsa bütün müesseseler hükümet tarafından idare edilmelidir. Çünkü bu halde, amelenin hakkı çalınmamış, amelenin sây'inin bütün semeresi kendine kalmış olur.

2 — En büyük vasıta-i istihsal olan toprak da şahsın değil, hükümetin, umûmun malı olmalıdır. Zaten İslâmiyet de bu esası kabul etmiş ve demiştir ki: «Malik ül mülk, yalnız cenab-ı haktır. İnsanlar toprağa mutasarrıftır, onu eker, biçerler, tagaddî ederler.» Binaenaleyh herkese lüzumu kadar toprak verilmek, lüzumundan fazlasını almak lâzımdır.

O cemiyete lüzumu olan bütün eşyanın istihsalini hükümet tanzim eder, insanları derece-i iktidarlarına göre, çalıştırırsa dünyada bugün gördüğümüz sefaletler kısmen kalkmış olur. Çünkü bir defa lüzumsuz ve zâid eşyanın istihsalini için çalışılmaz, sâniyen lüzumlu olan eşyanın da miktarını tayin ederek, lüzumu kadar için çalışır, sâlisen böyle lüzumsuz veya lüzumundan fazla eşyanın istihsalini için çalışılmayarak, insanların cem'î, makul ihtiyaçlarına lüzumu olan eşya tedarik edilmiş olur. Ve herkes de açlıktan, sefaletten kurtularak saadete kavuşur.

Tabii bu takdirde veraset gibi ancak bu devirde makul olabilen şeyler ortadan kalkar. Sosyalist metalibattan bu iki esaslı şart ihtimal bugün tahakkuk etmez. Fakat istikbalde edecektir.

Biz bu mesut devrin hulûlünü sabırsızlıkla bekliyoruz. Fakat bugün yapacak başka şeyler var; amele mütemadiyen sefalet çekiyor, her gün ölüm dakikaları geçiyor. Binaenaleyh bir taraftan gayemize intizâr ededururken diğer cihetten bu sefaletin tahfifi çarelerini talep etmek lâzım. Bu metalib «Türkiye Sosyalist Fırkası» programında mevcuttur. Şurada bazılarını tekrar edelim:

- 1 — Günde 8 ve haftada 48 saat çalışmak, yani haftada bir gün istirahat etmek ve tatil yovmiesini almak, hasta olanlara yovmiesini vermek.
- 2 — İşsiz kalanlara hükümet tarafından iş bulmak.
- 3 — Hadd-i asgarî yovmiye hükümetçe tesbit edilmek.
- 4 — Patronların ameleleri keyfî bir surette kovmalarına mâni olmak ve bu hususu kavânin ile taht-ı intizama almak.
- 5 — Bircümle tedris, tedavi ve muâleceleri meccanen yapmak.
- 6 — Veraseti lağvetmek. Mümkün olmadığı takdirde hîn-i tevârüste, mühim bir miktarını beytül mâle almak.
- 7 — Resm-i müterakkîyi tatbik etmek; meselâ bin lirası olandan bir lira vergi alınırken, onbin lirası olandan on lira değil, yüz, hatta iki yüz lira vergi almak.
- 8 — Zarurî ihtiyaçları tatmin eden eşyadan vergi almamak, ilah. ilah.

NETİCE

Biz bu kitabı doğrudan doğruya amelelere hitaben yazdık. Fakat bu kitabı okuyanlarca kanaat hasıl olmuştur ki, bu sermayedarlık devrinde, büyük sermayedarlardan maadâ, diğer insanlar yani memurlar, avukatlar, doktorlar, ressamlar, şairler, muharrirler, küçük esnaflar ilah. ameleden başka bir şey değildirler; bunlar da bugün bütün sermayedarların saltanat-ı müdhişleri karşısında perişan olmak üzere dirler.

Memleketimizde ressamlar, şairler, muharrirler ve bâhusus memurlar ameleden ziyade acınacak bir haldedirler. Daha memleketimize yeni hulûl eden «Sermayedarlık devri»nin seri inkişafıyla vaziyetleri büsbütün perişan olacaktır. Binaenaleyh büyük sermayedarlardan maadâ diğer insanların hepsi aynı vaziyettedirler; menfaatleri müşterektir. Bu mesele de memleketimizden maada her yerde tahakkuk etmiştir. Ahiren Fransa'da hükümet memurları da sendika halinde birleşmişlerdir. Hatta hükümet, memurların sendika teşkil hakkını, hata hatta grev yapmak hakkını bile, bazı kayıtlardan sarf-ı nazar edilirse, kabul etmiş demektir.

Buna binâendir ki Avrupa'nın her tarafında kanaat hasıl olmuştur. Herkes diyor ki: «Artık hepimiz insanız; birbirimizi yemekte bir mana yok. İngiliz, Fransız, Türk, Çin gibi milliyet farkları ehemmiyetsizdir; bu hudutlar mânâsızdır. Bugün biz başka bir düşman karşındayız; o da açlıktır. Bundan sonraki mücadelemiz zenginler ile fakirler arasında dikilen surları, hudutları kaldırmak için olmalıdır.»

Filhakika da böyledir: Ey zavallı memleketin zavallı insanları! Artık vahî sözlerin peşinden koşacağınıza, hakikat peşinde dolaşınız, sefaletten kurtulmaya çalışınız. El ele vererek sosyalist esaslarının galebesine çalışınız!

Ey ameleler! Sizler, diğer insanlara rehber olunuz! Yeni devri ilk açacak sizlersiniz! Gayenize ermek için el ele veriniz! Düsturunuz: Birlik ve birliğe sadakat olmalıdır!